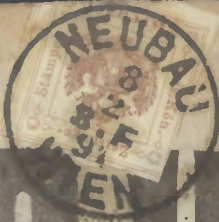

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 209 ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԱՐԻ ՀԱՐԱԹ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1890

ՀԱՐԱԹ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԱՐԻ № 209

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամսով՝ 6 ռուբլի, երեք ամսով՝ 3 ռ. 50 կ. ամսով՝ 1 ռ. 50 կ. Հատուկ 5 կոպեկի վճարով և անվճարով արձանագրություններով

Խմբագրությունը գտնվում է Երևանի քաղաքում՝ Ռեդակցիոն «Нор-Дар» կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրությունը գտնվում է Երևանի քաղաքում՝ Ռեդակցիոն «Нор-Дар» 2-րդ թաղամասում, Ռեդակցիոն «Нор-Дар» կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar».

ՌԵԴԱԿՏԻՆԵ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԹԵՐԹԸ

ԹԻՖԼԻՍԻՆ

ԱՌԱՋԻՆԻՍ 1891 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

(Ուժեղորդ տարի)

Կը խմբագրվի Երևանի քաղաքում՝ Ռեդակցիոն «Нор-Дар» կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar».

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի, վեց ամսով՝ 6 ռուբլի, հատուկ՝ 5 ռուբլի. Երեք ամսով՝ 3 ռ. 50 կ. ամսով՝ 1 ռ. 50 կ. Հատուկ 5 կոպեկի վճարով և անվճարով արձանագրություններով

Խմբագրությունը գտնվում է Երևանի քաղաքում՝ Ռեդակցիոն «Нор-Дар» կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar».

Օտար քաղաքներից գրվում են խմբագրությունը՝ Тифлисъ въ Редакцію ежедневной газеты «НОРЪ-ДАРЪ» կամ Tiflis (Caucaso) Rédaction du journal «Nor-Dar».

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ ՍԱՄՆԻՍԱՐ ՍԱՄՆԻՍԱՐՅԱՆ

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ“

ВЪ 1891 ГОДУ

(восьмой годъ изданія)

будетъ выходить въ Тифлисъ, какъ и въ прошлые годы, ежедневно, по программѣ газеты литературной, общественной и политической.

Съ 12-го ноября 1887 г. «Новое Обозрѣніе» выходитъ двумя изданіями, изъ которыхъ первое, вечернее, предназначено для восточнаго Закавказья и сдается на вечерній поѣздъ желѣзной дороги, а второе, утреннее,—для гор. Тифлиса, западнаго Закавказья и Россіи.

Условія подписки, съ пересылкою и доставкою: на годъ 10 р., на полгода—6 р., на три мѣсяца—3 р. 50 к., на одинъ мѣсяць—1 р. 50 к. За транзитъ: на годъ—17 р., на полгода—9 р., на три мѣсяца—5 р. (Подписка принимается не иначе какъ считая съ 1-го числа любого мѣсяца).

Для годовыхъ подписчиковъ, какъ городскихъ, такъ и иногороднихъ, обрашающихся непосредственно въ контору редакціи, ДОПУСКАЕТСЯ РАЗСРОЧКА на слѣдующихъ условіяхъ: при подпискѣ вносится—3 р., къ 1-му марта—2 р., къ 1-му мая—3 р. и къ 1-му сентября—2 р.

За объявленія изъ губерній и областей кавказскаго края взимается по 8 к. за строчку пети на 4-й страницѣ и по 15 к. за такую-же строчку на 1-й стр. За все остальныя объявленія—по 10 к. за стр. пети на 4 стр. и по 15 к. за такую-же строчку на 1 стр.

Объявленія изъ вѣн-кавказскихъ городовъ принимаются исключительно въ «Центральную контору объявленій», бывш. А. Метцль, въ Москвѣ, на Мясницкой улицѣ, въ д. Сидорова.

Подписка и объявленія принимаются:

а) ВЪ ТИФЛИСѢ: въ конторѣ газеты, Головинскій проспектъ, домъ Чихачева, № 12.

б) ВЪ ОТДѢЛЕНІЯХЪ КОНТОРЫ:

1) ВЪ БАКУ—при аптекарскомъ магазинѣ И. Г. Чубинова, на Михайловской улицѣ, домъ Мирза-Авакова и Карабегова.

2) ВЪ КУТАИСѢ—при книжномъ магазинѣ братьевъ Чиладзе, противъ бульвара, въ домѣ Г. Андроникова.

3) ВЪ БАТУМѢ—при конторѣ М. С. Бетанова, Набережная, домъ Фераль-Бега.

в) У АГЕНТОВЪ КОНТОРЫ:

1) ВЪ Г. ШУШѢ—С. О. АНАНЬЕВА, на площади Топханъ.

2) ВЪ Г. ГОРИ—Ир. И. Рамишвили.

3) ВЪ ЕЛИЗАВЕТПОЛѢ—Г. А. Альтгаузена, при торговлѣ аптекарскими товарами.

Въ отдѣленіяхъ и у агентовъ подписка и объявленія принимаются порѣдочными цѣнами, безъ всякой надбавки. Розничная продажа тоже производится безъ уведенія платы, по 5 коп. за номеръ.

Иногородные адресуютъ свои требованія: Въ Тифлисъ, въ редакцію «Новаго Обозрѣнія».

3—3

Редакторъ М. А. Успенскій.
Издательница О. А. Николадзе.

ԽՈՐԴԱՐԻ ԱՎՈՐԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջին անգամ — Տարեկան վերջումը երկու խոսքով:
Քոստանդնուպոլիսի. — Լուսինի. Հայ մշակութաբան Քաղաքում, Օտար գրականությունը խմբագրվում է Երևանի քաղաքում, Ռեդակցիոն «Нор-Дар» կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar».

Թիֆլիս, 28 դեկտեմբերի, 1890.

ՏԱՐԻՆՈՒՅՑ ՎԵՐՋՈՒՄԸ ԵՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Օտար Համարը տարեկան վերջին Համարը լինելով, մեր թերթի վերջին Համարը կարող ենք ասել այն, ինչ որ մեր բոլոր գործերի վերջին Համարը նախընտան առաջինը գործողում ասացինք:

Շատ բան, որ կամենում էինք անել, մենք չը կարողացանք անել. շատ խնդիրների մասին, որ կամենում էինք խոսել, չը խոսեցինք. շատ բան, որ ասելի լավ գրություն մեջ աշխատում էինք գրան ասենք, չը կարողացանք այդ կողմից Հասնել մեր ցանկացած կետ նպատակին: Բայց ինչ որ մեզ Հանգամանքները թող էին տալիս անելու և մեր կարողություններից վեր չէր, արեցինք, ասելի լավ գործ կատարելու եռանդը մեր կրճատումը կրելով:

ՓԵՅԼԻԵՏՈՆ

ԶՈՒՌՆԱ

№ 1

Հրեան թաղայ կաղված, վեր նմանը վեջ լիլ ա, վեջ կին. տիպս կրկին հրեա խմբակրկին մշակ կին, կրկին միևնույն, կրկին միևնույն:

ԱՌԱՋԻՆԻՍ

Տարեկան կարգին ծնողս խրեան հոգ (Համարան ասելը պրկչակ անի խրեան անը հմ), չրու սոր գեաղարգին ընդած Փոքրգրություն մանի կհամ, մին սկիւր խորդա խոխըս էլ տիպսու ծարաւ տոն ըրած էս ծին միևնույն կրկնողին տոն ու մինը կար վեջ էն զմաղկիւրիւրը երկ կլինի տոնող լուրայ լուրայ լուրայ հմկին, վեր մին էրկու փոխ տիլը զարկար մին տոն, ես մին իշապինը քիմիւր, իմ հետըրին կիրար, ես չէ մին տոնը մանիլ ծրարալուր տար մեր տնացուն, ըստուն մեկիւր վեջին տոնար, ետուն մեր ճիւղած տոն էլ ծրարին տոն խրեան վեր բեալ քի կտ քիւրաւանի ինիլ Ղըլին իրեան մոնք էլ պրծինը, խալին իման Բեալի ես Զաղարգին կրայ ըրեցինը: Հինգ վեր լիլ ա, իլալ ա, Աստուծ տուածն օրհնի. մեզ զըլըցուց ասլին կիրող Տարեկան Խալանը զաղարգինը Զուռնայի ա տեալ Պրիմա *) նհու տոն եկար: Դիտըմը հինգ ասիլ ա զաղարգինը Զուռնայի ինիլընէտ Ղաւալ

*) Պարկըլը: Խմբ.

«Նոր-Դար»-ի նպատակը չէ եղած և չի էլ կարող լինիլ, լուր աղմուկ բարձրացնելու Համար խնդիրներ լարուցանել, խնդիրներ օրոնք կանխաւ գիտես, որ ոչ մի լուծումն չեն ստանալու, բայց ընթերցողի միտքը մոլորեցնելու և տարակուսանքի մէջ ձգելու բնավորութիւն ունին:

Մենք այն Համարումն ենք, որ գործին նուիրուած թերթը, ազգին ծառայող Հրապարակախօսը այն ժամանակն է իսկապէս գործին ծառայում և իւր կոչմանը Հաւատարմի մնում, երբ նրա խօսքը, երբ նրա գործը ճշմարիտ բարի Հետեւանք ունի, թէկուզ ասելի Հեռաւոր սպագայում:

Այն թերթը, այն Հրապարակախօսը շատ քիչ, ասելի ճիշտն ասենք, ոչինչ օգտակար բան չեն գործում, եթէ նրանց խօսքը, եթէ նրանց գործը ծառայում է թերթի կամ անձի փառաբանութեանը, իրենց եսական զգացումներին լազուրտ տալուն:

Ազգին, երկրին ճշմարիտ և ամբողջ սրտով ծառայող Համարում ենք և ընդունում ենք այն թերթը կամ այն Հրապարակախօսը, որ իրեն գէտ էլ շատերին լարուցանելով, իրեն վնաս աւելում և վնասներ և նեղութիւններ կրելով իսկ ներքին երջանկութիւն

է զգում իւր Հոգեւ խորքում, որ ինքը լաւ գործ է կատարում, որ ինքը բուն գործին, ընդհանուրի շահերին, ազգին է ծառայում— թէկուզ նրան Հայտնայն, թէկուզ նրան վատաբանեն: Լինել ժողովրդի ճշմարիտ բարեկամ կամ ժողովրդի բարեկամ ձևանալով նրա ուսերի վրայ կանգնել և երեւալ—մեծ տարբերութիւն կալ:

Մենք ունինք զանազան թերթեր, որոնք տարբեր ճանապարհով գնում են, տարբեր ուղղութեան տէր են և մինչև անգամ իրենց ուղղութիւնը ոչ մի ուղղութիւն չունենալն է: Լուսամիտ և բարեմիտ Հասարակութեանն է մնում Հետեւելու իւրաքանչիւրի բռնած ընթացքին և անաչառութեամբ բարին և չարը, ուղիղը և սխալը միմեանցից զանազանելու:

Ինչ սխալներ էլ որ արած լինենք և անենք մենք, արտի խորքից Համարում ենք, որ անձնութեամբ և խորը գիտակցութեամբ գործում ենք այն ազգի Համար, որի մէջ ծնուել ենք, որի Հետ ապրում և միասին շունչում ենք, ոչ թէ երեկ և ոչ թէ պատահական կերպով:

Թո՛ղ մեզ դէմ կատարեն մեր թշնամիները և կողը նախանձով վարակուածները, բայց առանց

Ետ վերթերին կրկնուրեւ մարտնչու մեզ վեջ մին դաւ ա զիարման քեար չըրալ, ամմա Կիւր մին հանց ճար ա թիւալ, վեր նշտարում չի նշաղին հրը-թաթին տակաւ անըմ կալուն ասկը, վերթերը գեաւորի ճիւր ըն կորում, եր թափում, նալալն էլ իրեք օրըմ սղանըմ ա եր կէնըմ:

Մեզ իմ զուռնան խորհուրդ ա տեալըմ մեր խմբակրկին թա իւրանց զաղըր զիարման, չիւտ անին քինան էտ հեաթիլին կոչալը, ամմա իւրանց զանան առալ՝ ազլալ իւրեանց զուրընթերին սիլ աղարը նշանց տան, հու ա զիարմ բալըի քեաթիւրեւան բացիլնէն մին թեալաւ կրտորուն, էլ տարուալ վերջին իւրանց նիւրանթերին հալինեն մէլդան չի տիւս պերին:

Զուռնա մին տրուալուրում ըմ անըմ Կըլկաղը էս ու էն չհարնկան խբար ըն տամ թա հանդ սիլ ըզարուտ հեաթիլնէ կան թուրուն ըն կապալ վտան ազլալալութեան օրիշի փողաւ քեղալ հեաթիլալ Վոխին կոչալը, վեր համ իւրանց սղանան, համ էլ սկըրլին կան, վըլիւալ 10 մեկիւս օրիշներին սղանլին:

Զուռնան մալըալի ա տեալըմ Բա-բուալ ու թիֆլիլի սովաքիարներին էտ հեաթիլներին եալանս պեց չի թողլին, չիւտ անին 10 տարաւ նաւարիւտաւ կապալն չըրտուտ սղանլիլ փողաթը իւրանց Եօր ծին, թա չէ նոթի առու-տուրըմ ես մանուֆալուրըմ էլ իւրեք բեալաքեաթ չի մնացալ, սիլ ըզարին բացիլնէն, ըտրանց էլ ըն նի կիւր:

Զուռնա վըլըմ մին տեալ ա եր ենըմ

Համաստեղութեան շրջանից դուրս գալու, ազատ, համարձակ և բարձրաձայն կանգնել, որ ցոյց տան մեզ խելօք և իմաստուն մարդիկ, մենք նրանց կը լսենք, բայց բարոյական պարտաւորութիւններ մէջ, սրտի և հոգեւոյ ազնիւ ձգտումներին և զգացումներին մէջ մեզ ոչ ոք, ոչ ոք կարող չէ առաջնորդ լինել:

Մենք եկել ենք առաջնորդելու, այդ մեր կոչումն է. ով ուզում է թող հետեւէ մեզ և չի զղջալ:

Տարին վերջացաւ, բայց մեր գործը չվերջացաւ, մենք կը գործենք այսուհետեւ էլ Աստուծո՛ւ օգնութեամբ և ազգի լուսամիտ, հասկացող մասի քաջալերութեամբ:

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Սոյն համարը այս տարուայ վերջինն է. ցաւում ենք աւելի մենք, որ աւելին չենք կարողացել անել «Նոր-Դար»-ի յայտնի աշխատակիցներէից ունենալ այս տարի անձնական, մասնաւոր պատճառներով շատ քիչ կամ տոնին չկարողացան աշխատակցել «Նոր-Դար»-ին: Մեր այդ յարգելի աշխատակիցները առաջիկայ տարին աւելի եռանդով կ'աշխատակցեն «Նոր-Դար»-ին. բժ. Արսման ցը իւր պաշտօնական գործերէից թերեւս նախընտրելով աշխատելու կ'աշխատակցէ մեզ, նոյնպէս Տիգրան Քաչա՛ւ, Զուռնայի Քաչա՛ւը դարձած կ'աշխատակցէ մեզ:

Զուռնայ սովորութիւն աշխատակիցներին անուանացողով հրատարակելու և այդ չենք անում, մասնաւոր որ ընտիր աշխատակիցներ աշխատակցում են «Նոր-Դար»-ին կամ առանց ստորագրութեան կամ կեղծ անունով: Այլապէս կ'անենք թերթի բաժանարարներն և համակարգչներին, որ առաջիկայ տարին բացի մինչև այժմ թերթի աշխատակիցներէից: խոստացել են աշխատակցելու և ուրիշ նոր աշխատակիցներ, ինչպէս և թղթակցել եւրոպական նշանաւոր կեդրոններէ:

Ի հարկէ այս հանգամանքը պէտք է

մեծ ցաւ պատճառէ այն տղայամիտ համաստեղութեան, որոնք չեն դադարում «Նոր-Դար»-ին վերաբերող համար ամեն տեսակ սուտ լուրեր տարածելու, և այդ կողմից առանձին եռանդով և նենգութեամբ գործում են տարուայ վերջին ամսում:

Այդ նենգամիտ համաստեղութեան նոր սարգած և տարածած մի լուր էլ այն է, թէ «Նոր-Դար»-ը պիտի դադարէ, կամ թէ «Նոր-Դար»-ը անցնում է ուրիշի ձեռքը:

Ինչպիսիք երազներ...

Պարոններ, աւելի արհիւ չէր լինիլ աւելի լաւ գործը, ամենից առաջ կ'անդնած գործը կ'որ նախանձից ամբաստանելով, չարախօսութեամբ վնասել աշխատելու փոխարէն, աշխատելը յետ մնացած թերթերը ստաջ տանելու, չարախօսութեամբ անդամ հրատարակել տալու և ազգի շահերին ծառայելուն տալու:

Այդ կարելի չէ ի հարկէ, ոչ ոք զգուշ է, այդտեղ աւելի ծախք է հարկաւոր, աւելի զոհարելութիւն, աւելի մտաւոր և բարոյական ոյժ. հեշտն այն է, որ մրցւթիւն չը լինի, ոչ մի ուրիշ աւելի առաջողութեամբ թերթ գոյութիւն չունենայ, որպէս զի մեկուկ մնաք, համեմատութիւն չլինի, հանդիսութեան և ամենքին էլ քննենք, և երբ զարթնում էք հայհոյք, Տիգրան աշխարհք, մենք մեծ գործ ենք կատարում—համարձակ հայհոյում ենք:

ԲԱՅՈՒՅՑ Ամբաստանէջ Լաւայեանցը առաջիկայ տարուայ համար թերթիս բաժանորդ գրուելով, երկու օրինակ «Նոր-Դար»-ի էլ բաժանորդ գրուելով, իմբագրութեան տնօրէնութեանն է թողել:

Ախալքալաք վրացական գիւղի հայոց նորարաց աղջկանց զարդի օգտին տուած ներկայացման հաշուից, որ սոյն համարում հրատարակւում ենք, տեսնում ենք, որ ծախքը համաձայն ցուցանիքի է մնում զարդի օգտին՝ 401 ր. և 57 կոպ:

Ըստ ինքեան այդ գումարը մեծ չէ, բայց հանգամանքներին նայած պէտք է շատ համարել: Արդէն այն հանգամանքը, որ ներկայացումից մի չորս օր առաջ գեւ յայտնի չէ եղել, թէ հաստատ գիւղացիներ 19-ին թատրոնը հայոց ներ-

կայացման համար ազատ կը լինի թէ ոչ, և զարդի օգտին ներկայացումն առաւ իրաւունքը վերջին օրերում է ստացուել, այնպէս որ ստանալներ ծախքը իրական սկսուել է ներկայացման նպատակաց օրը և այն էլ այն ժամանակ, երբ ուրիշ ներկայացումներ և բեմադրութիւններ համար տեսնալներ էին վաճառում:

Այս աղողութեան համար պէտք է շնորհակալ լինել այդ գործի համար աշխատողներին և զինաւորակ տիկին Ոսկեհատ Տէր-Յովհաննիսեանին, որ զարդի իրաւունքութեան կողմից զարդի օգտին ներկայացման ձեռնարկելով, մեծ եռանդով գործել է և ներկայացումը զուրկ բերելու համար յանձն է առել կատարելու «Ռուզանի» մէջ մի ջնջին դեր, միմիայն թէ գործը աղողութիւնը կ'արդար օգտուի այդ գործից:

Ցանկալի է, որ յարգելի տիկինը նոյն եռանդով շարունակէր աշխատել Ախալքալաք գիւղի աղջկանց զարդի օգտին, մինչև որ զարդը ներթափանցաւ այն ապահովութեամբ լինէր:

Մեր ժողովուրդը սովոր է մեծահնչուն անուններ տալ միայն որոնք օգնութեան կարօտ հաստատութիւններ և այդ պատճառով Ախալքալաք գիւղի աղջկանց զարդը բաժնէր ոչ ինչ տղաւորութիւն չէն թողել ամբողջ, ընդհանրութեան վրայ, որովհետեւ սեղի անունը շատ համատ է:

Բայց ով որ մի փոքր հետամուտ լինի գործին, մի փոքր ուսումնասիրէ այդ զարդի տեղը, թէ ում համար է հիմնուած զարդը—այն ժամանակ կը տեսնէ, որ այդ աննշան, համեստ անուան տակ ինքնուած է մի շատ բարի, գեղեցիկ և առանձին քաջալերութեան արժանի գործ:

Բաւական է, որ ասանք, թէ Ախալքալաք վրացական մեծ գիւղի բնակիչները գրեթէ բոլորը հայեր են և որանց մի ութնուհին տարի առաջ Արդախու կողմից՝ Վառապատից գաղթելուց, բայց այսօր իրենց միջոցի լեզուն ոչ խոսում են, ոչ գիտեն և ոչ էլ հասկանում են ի հարկ է խելօք գիւղացիները մայրենի լեզուից մի բառ չհասկանալով, պատարագից էլ ոչինչ չեն հասկանում: Ինչո՞ք ենք ասում են միայն հաւատով և աւանդական զգացումներով այն ինչ ժո-

րանց էօտան կենց:

Հունց վէր տեսնումք ըստարի բացիլ ներք տարին ա, ըստարի մըզանք զուրկա նոր չեն, շատ վատ ա վէր լուսլըն, ամեն մէկ քոյղ չիլալ: Մին լուսաւ բացիլնէ սօր սենքնը ընք ճըքնըլիւրի զոնքն մին տեղ ջուրուսդի ընտեւաւ, մին օրիշ տեղ կ'ապա չարքն աքուս: և վէր փըքնըլնէ, մին շարքն ճուրղու կրկարանքաւ: հետք եթմ, անտէր, ընտրաւ իւր չիլաւնը ըն պոլլըլն, շատ տեղ էլ ըլլաւսի մորթըմ ստիւր ընտրաւ քըլմնտըմ ըն, ծծըմ, լիւթ չիլնըմ, հայդի բրախ, մին օրիշ տեղ տիւս պըքնըլն:

Էտ ջուրաւ բա ջուրաւ բացիլներին տեղը աքըլնէ էլնա հեքթմ բաչի Կոլը բթաւ ա, ամեն մարթու աքըլն չի, չիւն վէր օր աւի, աշխարհը կըպարտաւաւ:

Հարց ու Գրք:

Հասնանքն ընտեղան մըզանայ հըքնըմը, հիւր բեղմա Վըքըլնըլն տոնը կը տարին:

Պատասխան, Հիւր վէր Մշակի տոնը չնհաւեր անողներին ծննը կը կտրուի:

Դորթ ա վէր Մշակ տամա ըստարի աղլը իւրան էրկու տոնըմ սիպտակ չար ա քըպ:

Դորթա, բա հինչ ա, տամա Մշակը միմալ սիպտակ չարերն ա հմարալ սեղան իսկ խըքըրթիւն չոնի:

զօվաղը պէտք է, որ իւր կրօնը հասկանայ և այդ կրօնով դաստիարակուի, այդ են պահանջում քրիստոնէական, պետական օրէնքները, այդ է պահանջում և արդի մանկավարժութիւնը:

Այո, Ախալքալաք գիւղի հայոց աղջկանց զարդը արժանի է օգնութեան, օգնողը բարի և յիշատակութեան արժանի գործ է կատարում:

Ինչպէս լուծ ենք, Թիֆլիսում մտադրութիւն կայ պ. Աղամանի օգտին մի կոնցերտ տալու: Պ. Աղամանը, ինչպէս յայտնի է, Կ. Պոլսում հիւանդ և անհախանձիկ դրութեան մէջ է:

Բաթումից մայրաքաղաքի թերթերին հետագրում են, որ առաջիկայ տարուանից այնտեղ մտադրութիւն կայ փոխծովակալ Ա. Ի. Փրեսնի խմբագրութեամբ մի պատկերազարդ շաբաթաթերթ հրատարակել «ՓԱՅՅԵՏ» անունով: Այդ շաբաթաթերթի հետ կը հրատարակուի նաև մի ամսօրեայ առևտրական-արդիւնաբերական յաւելում:

Տեղական թերթերին հետագրում են, որ Երզնկայից շահ Նար-Էղլին ստաջիկայ տարուանից մտադիր է մի քանի օրով ալցելիւ Ասխաբադ, Մերք, Սամարղանդ, Չարջոյ և Տաշքենդ:

Յունուարի 3-ին «Թիֆլիսի ժողովուրդ» լրագրութեան մանկական երեխայի է լինելու:

Յինանիներ միմիայն առաջիկայ 1891 թուի յունուարի 1-ից մինչև ապրիլի 1-ը մաքսատներում ապրանքների համար վերցուող մաքսի հետևալ գներն է նշանակել. բանկային դրամի արծաթէ մի ռուբլոն—75 կոպ, ոսկի, իսկ թղթի մի ռուբլոն, նոյնպէս և մի ռուբլոն արծաթի և պղնձէ դրամներով—70 կոպ, ոսկի:

Պ. Ի. Մարտիանի գործը դատաւար զին անցել է նահանգաւոր դատարանը:

Վերջին շաբաթիցս սկսած Յիւրբիլի գիւղի կրկին բոյն է գրել Թիֆլիսում: այս անգամ ցիրիկի ներկայացումները

հետաքրքրութիւն են չարժան իրենց պանդան փոքրիկ կինդաններով և թռչուններով՝ կատուններով, մկներով, աղանիներով և այլն: Մեր հատարակութիւնը, մասնաւոր ստորին դասակարգը, որ սիրահար է այդպիսի ներկայացումներին, շարունակ լցնում է ցիրիկ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՆԵՐԸ ԲԱՅՈՒՅՑ.

Հարտաշարդ վաշխաւորներէից հաւածուած հաղարարուր պանդուխտներ մեծ մասամբ խորում են Բագու, որն այս վերջին տարիների ընթացքում, տնտեսական տեսակետից, մեծ հաջակ է ստացած:

Բագուի հայ մշակները զլուստրապէս գործում են Սեփաղաբի և Բալախանու նախալից գործարաններում: Չարձուրէի է միանդամայն այդ թշուտներին այստեղ բաշած կենսքը: Փոքրի շատէ մաքուր կենսք վարած մարդը առաջին անգամ որանց տեսնելով, երբէք չի կարող հաւատալ, թէ մարդկային հոգի և բանականութիւն ունեցող արարածը կենդանակալութեան կողմից այն առաջնան ստորացած կարող է լինել:

որ կարողանայ այդպիսի կենսք վարել Նիժնի Նոյուպոյի մինչև անգամ ամենաթշուտ. կենսք վարող բանուորը մանէր մեր մշակներին բնակարանները, անշուշտ հազար և հազար անգամ երանի կը տար իւր կենսքին: Ամբարթութիւնը, որ աշխատիներ կենսքի զլուստր յատկանշին է, Բագուի մշակների մէջ կատարելութեան է հասած:

Այդ անմարդութեան աւելցողք և բնակարանների տան կերպ անշարժութիւնները,—և դուք մի կատարեալ գաղափար կը լինիք կոզմած, թէ ինչպիսի պայմաններումն է ապրում Բագուի, մասնաւոր Սեփաղաբի և Բալախանու մշակ դասակարգը: Դրանց բնակարանները բնակարան չեն, այլ գոմիւր, կատարեալ գոմիւր, որտեղ միայն կենդանիներ են կապում: Մի բնակարան, որ լուսամուտներից զուրկ լինի, ստացէք ինչդեմ, դրան կարելի է բնակարան անուանել:

Մենք միտք չունենք բնաւին այդ բնակարաններում զլուսլին տիրող անմաքրութեան նկարագրիչ ներկայացնել այստեղ և ոչ այդ բնակարաններում ապրողներին:

Չարձուրէի վերջնական:

Բեւոյժ: Բնակարանիս, բա վէր քեզ առըմի չիլա կանց, մաններ խըլդ ստիւր ընտրաւ ըմանք խըլլըր, խոսքիս աւուգուծ չիլ տիւնը, զէ քիմա կըլէր, խոի կըպոլլիս դրաւան եչիլ հա:

Լեւոնտա.— Բա լանձ էլն, լոթի գեաֆերտ հաւեղ միաց, հինչ ա բեալի մէկ էլ օղըմըս ըստղաբաչի տեսնաւ:

Պրէն.— Ժիւլ Սիմոն, վէր միչաղկային կրակնանկան կոնդուստ տարբիս, չեն, ինձ էլ կանչի, ես էլ ըմ խմբակի տեսալ:

Տիգրան.— Էտ չիլա չիլա, —ու կոտորվածք հաւեղը, ծվլանիտ հըքնըլն պարիկըլնտ ա կիամ, հրտնէրնէս բօլ ըն, զուռնին զեաւը պեաւաւ պահիլ:

Զուռնի պաթի Ուրոյոյոյը:

1889 թիւին Ախալքալաքի խմբակից քիմաց զաղարանիցս կոնդուստի:

1890 թիւին Ախալքալաքի մին անհատ ընալի Հարիսայ ալ իմալ տիրալ Վըքըլնըլն ընալին, իտ էլ խուսալ ար, օղըմ չար:

Համին էտ թիւին հոյթ կաղնից Տընդըլի խմբակիցները ու լիւս աշխարհ կաւ—Զուռնան:

Զուռնին խմբակից—հըքըլնըլն:

Զուռն ա չի թաչ աւն:

(*) Ներեցէք, շատ սիրեցի. Ձ Խ.

բող միակ դատարարի կանգնել նկարագրելու այդ թշուառ և արարողի արարածները վարած կենսի մասին ճիշտ գաղափար կազմելու համար պէտք է միայն անձամբ տեսնել այդ բոլորը։ Սեմեր գործարանատէրերն ամեն օր իրենց աչքով տեսնում են, իսկ մեր նորատակն էլ հենց այն է, որ դրանք ուշադրութիւն դարձնեն այդ հանգամանքի վրայ։

Մի դարձանակի և նոյն իսկ վաղերի կարծիքը, որ մեղանում է շատերն ունին առհասարակ բանուար գաղափարի վերայ, այդ ան է, որ նրանք ասում են։ «մինչև բանուարն անմարտիկան մէջ չապրել, նա չի կարող աշխատել»։ Նոյն իսկ, որ ասելի ցաւալին է, մեր բանուարը նոյն կարծիքն ունի իւր մասին։ Բացատրելու կարիք կայ արդեօք, թէ ինչքան անհեթեթ, դուռ ասիական կարծիք է դա։ Մարտարկութեան մասին այդ ու բնի հոտն առածն անգամ կը ծիծաղի այդ կարծիքի վրայ։

Նիւթ մի անգամ ընդ միշտ գոնէ առայժմ անկարելի է մեր պանդուխտ միջազգային դէպքի գլխաւոր քաղաքները տանող հոսանքը կտրել, գոնէ նրանք, որոնց ձեռքի սակ բանում են այդ միջազգային նրանց ողջակիցութեան մասին փոքր ի չափ հոգ տանեն, բանի որ տեսնում են, որ դրանք այնքան հասկացողութիւն չունեն, որ իրենք իրենց առողջապահութեան վրայ մտածեն և դրա համար միջոցներ ձեռք առնեն։ Այդ բարոյական պարտականութիւնը դրում է մեր գործարանատէրերի վրայ, մի և նոյն ժամանակ և իրենց անձնական շահերն են պահանջում, որ իրենց գործարաններում բանող մշակները, մաքուր ապրելով, առողջ լինին։

Գ. Սեմերյե

Բացառ.

ՕՏԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«La Fille Elisa», գրած 3 արարուածով, բեմին յարմարեցրեց Ժան Ա. ժալերը Եղման Գոնիլուրի վէպից։

Նախ քան մեր ընթերցողներին կը ծանօթացնենք Ֆրանսիական բեմական գրականութեան այդ նորութեան հետ, մենք ուզում ենք այդ ատիւն մի քանի խօսք տեսնել։

Հայ ընթերցողների ստուար մեծամասնութիւնը, զանազան հոգեզանգութիւններով, կատարելապէս անտեղեակ է մնում առհասարակ օտար գրականութեան նորութիւններից (օտար գրականութիւն ասելով, մենք ուզում ենք հերոսական գրականութիւն ասած լինել)։ Մեր կարծիքով, դա մի գլխաւոր պահանջ է, որին մեր մասնուր մինչև օրս չառ քիչ ուշադրութիւն էր դարձնում։

Մեր ընթերցողի համար քիչ նշանակութիւն չունի, երբ նա իւր ատենը այն էլ նեղ չըջանում միայն այն է կարգում, ինչ որ իւր աղքատ գրականութիւնն է ստալիս և բոլորովին անտեղեակ է մնում այն բանից, թէ ինչպէս երկրորդում գրականութիւնն ինչ է ներկայացնում, ինչ նորութիւններ են յայտնում այնտեղ, ինչ նիւթեր են, որոնց մասին գրում են օտար ասելի կամ պակաս յայտնի գրողները։ Այդ բոլորից զուրկ մնալով, հայ ընթերցողն ամենին գալիս կը կարող չէ ունենալ բուռնոր երկրորդի հասարակական կենսի, բարք ու վարքի, ձգտումների, գաղափարների մասին, քանի որ դարձականութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ այդ բոլորի հայելին։

Բանի որ հայ ընթերցողները մեծամասնութիւնը թէ ըզու չգիտենալով, թէ միջոցներ չունենալով և թէ, վերջապէս, ուրիշ ոչ իրենից կախուած հանգամանքների շնորհով չի կարողանում օտար գրականութեան նորութիւնների ուղղակի բնագործի հետ ծանօթանալու և քանի որ մեր մասնուր ու գրականութիւնն այս

կամ այն պատճառով չեն կարողանում կամ չեն կամենում (°) դրանց թարգմանութիւնը ներկայացնել մեր ընթերցողներին, ուստի անկողի և անհետաքրքիր չենք համարում գոնէ դրանց բովանդակութեան հետ ծանօթացնելու մեր ընթերցողներին, որ մենք կաշխատենք շարունակաբար անել այն յոռու, որ մեր ընթերցողները փոքր ի չափ կարող են մի գաղափար կազմել, թէ ինչ է կատարում հերոսական գրականութեան մէջ։

Այս անգամ մենք այստեղ ստալ կը բերենք Ֆրանսիական բեմական գրականութեան մի նորութեան բովանդակութիւնը, որի վերնագիրը ստալած է յօդուածիս ձախտում և որ այս օրերս Պարիզում քիչ աղմուկ չէ հանել։

Ֆրանսիական յայտնի վրդասան Գոնիլուրի «La Fille Elisa» վէպը մի ժամանակ Ֆրանսիայում ահալին տղաւորութիւն էր գործել, սակայն ոչ թէ միայն Ֆրանսիայում, այլ և այն երկրներում, որտեղ դա թարգմանուած էր։ Մինչև օրս էլ Ֆրանսիական տաղանդաւոր վրդասանի այդ երկը նշանաւոր գրուածքներից մինչև է համարուում։ Դա Պարիզի տոբլին գրականագիր մի աղջկայ օրագրով, սարսափելի պատմութիւն է, որ ընկնելով անբարոյականութեան ճանապարհի վրայ դարձուելով տանջանքների և անխղճ անարդարանքների է ենթարկուել մինչև վերջին րոնքը և իւր թշուառ կենսքը վերջացրել է անձնասպանութեամբ։ Գոնիլուր իւր կենսքի և մարդկանց խորին հասկացողութեամբ, իրեն յատուկ մանրամասնութեամբ քայլ առ քայլ հետևելով այդ թշուառ աղջկայ վրձակին, ցոյց է տալիս, թէ ինչպէս չըջապատող մարդկանց, կենսքի և չքաւորութեան շնորհով այդ աղջկը նախ ընկնում է «սիրայ դժուրք», որից յետոյ նա ալ ևս չի կարողանում դուրս գալ չնայելով որ դրա համար ամեն ջանք գործ է դնում։ Գոնիլուրը զգալի է համարեա չըջափելի է կարողացնում, թէ ինչ մեծ փոփոխութիւններ են կատարուած այդ գոնի մէջ այդ դժուրեւերկար ժամանակ մնալուց, թէ ինչպէս և ինչ բանից զրոյւած խելակորույց գրութեամբ գերեզմանատանը նա սպանում է իւր միակ օրտակից արարածին—իւր «սիրելի զինուորիկին»։ Որին նա սիրում էր և որը նրան էր սիրում, թէ այնուհետեւ ինչ մարտիրոսական տանջանքներ է կրում նա կեդրոնական բանտում իւր յարստ և բուռն չնորհիւ, թէ ինչպէս վերջապէս, այդ իսկ բուռն չնորհիւ, նա կատաղեցնում կորցնում խօսելու ընդունակութիւնը, կատարեալ ապուշ է դառնում և միայն մահուան րոպէում «մարդուար սուղափնեկտից» «Իրաւունք» է ստանում խօսելու, օրքան իւր սրտիկը կը ցանկայ։

Ի հարկէ, այդ գրուածքը որքան էլ աջող կերպով յարմարեցրած լինէր բեմին, չէր կարող բեմի վրայ արտայայտել այն նրբութիւնն ու հոգեբանական անալիզը, որոնցով Գոնիլուրն իւր հերոսուհի իւրաքանչիւր քայլին և արարքը պարզ հասկանալի և բնական է դանձնում։ Ուստի որքան էլ Ամալերը, որ Ֆրանսիական տաղանդաւոր նոր գրողներից մինն է, ճիշ թափել Գոնիլուրի յիշեալ դէպք բեմին յարմարեցնելու որքան կարելի է հարազատ մնալ բնագրին, այնուամենայնիւ, բեմական սահմանափակ պահանջներն ի նկատի ունենալով, նրա պիւսը դարձեալ պէտք է շատ հարկաւոր տեղերում մութ մնալ։

Ամալերն իւր պիւսը բաժանել է երեք արարուածի, որ «La Fille Elisa»-ի երեք տեսարան միայն կարելի է համարել։ Բայց այդ տեսարանները էլ ինչ կենսքի երկրորդ կիսի երեք ամենաշահաւոր ժամանակներն են ներկայացնում, որոնք իրենց զարակտելիութիւնով, ինչ լի է անսովոր գրամանկարան գրութեամբ նոյնպիսի սրտաճնկի սպաւորու-

թիւն են թողնում, ինչպէս և գիրքը։ Այդ իսկ պատճառով այդ նոր գրաման էլ խիստ, եւանդուն բողբ է ներկայացնում այն ստորաբան դէպք, որին ենթարկում է այդ թշուառ արարածներին ներկայ հասարակութիւնը՝ ամեն կերպ զրկելով նրանց իրենց կենսքի եղանակը փոխելուց։

Այդ պիւսը առաջին անգամ ներկայացուց Պարիզում գեղեցկների 14-ին։ Առաջին արարուածը ներկայացնում է Բուրժուան գերեզմանատան մի խուլ, բայց բանաստեղծական անկողի, այստեղ զրոյւած է գալիս էլիզն իւր ընկերուհիների հետ։ Հեղինակը նոյն արարուածում դուրս է բերում էլիզն «սիրելի զինուորիկին»։ Տոնջանքն, որին և էլիզը սպանում է։

Երկրորդ արարուածը ներկայացնում գաղափարի դաժնիք, որտեղ քրքնում է էլիզը գործը։ Դաժնիքում գալի ջան է վստում, դատաւորները նրանք են իրենց յատուկ խորհրդաւոր զբաղում, աչքի է ընկնում դատաւորը իւր կարմիր վերարկով, վատտաբանների դէմը խոտութիւն է արտայայտում։ Ներկայ եղող հասարակութիւնը զգաւած անհամբերութեամբ սպասում է, Մեղադրեալների նստարանի վրայ նրանք էլիզը գոնում, անշարժ, լուռ։ Այդ տեսարանն, առհասարակ անտեղծորդ արարածով է արտայայտում Դատական հակահաւուրթիւններն արդէն վերջացած են։ Տեղից վեր է կենում էլիզին պաշտպանողը և նրա օրդին մի ճառ է խօսում, որի մէջ բացատրում է էլիզն կենսքը սկզբից մինչև վերջը։ Չնայելով, որ այդ ճառը տևում է 25 րոպէ, բայց դա այն աստիճան պարզ է, այնպէս կենդանի, հետաքրքիր, դրա մէջ այնպիսի անհուն սէր և կարեկցութիւն է արտայայտում դէպի անարդարանքներ և թշուառները, և ընդ նմին վատտաբանի դեր կատարողն այն աստիճան հմուտ կերպով է խօսում այդ ճառը, որ հասարակութիւնը խորին ուշադրութեամբ խոսում է նրան մինչև վերջը, առանց գէթ փոքր ինչ ձանձրանալու, և մի քանի անգամ ասելի նշանաւոր տեղերում աղմկալի ծափահարութեամբ ընդհատում է զերտանքին։ Բայց փաստաբանի ոչ բերած պատճառները, ոչ զեղեցիկ ճառը չեն աղքատ դատաւորների վրայ և նրանք մահուան դատաւճիւր են դնում։ Սակայն այդ դատաւճիւրը լետայ փոխուած է և էլիզին ցմա՜հ բանտարկութեան են ենթարկում։

Երրորդ արարուածը կեդրոնական բանտն է ներկայացնում, որտեղ և ընկած է էլիզը՝ ամենից մոռացուած։ Նա դարձուելի կերպով տանջուած է մենտալութիւնից և այն բանից, որ նրան արդեւած է խօսել իւր բանտի ընկերուհիներից, որ և է միին հետ։ Սակայն երկրորդան բուռնութիւնը նա արդէն կորցրել է խօսելու ընդունակութիւնը, միայն երբեմն, վախճալիս զաղտաղողի կերպով հարկն և հազարերորդ անգամ կարգում է իւր սպանած «սիրելի զինուորիկին» նամակներից մի-մի կտոր և—դարձեալ բուռնութիւն։ Այդ գրութեան մէջ լինելով, նա անպատկառ կերպով ուրախանում է և զգացուած, երբ նրան լուր են բերում, թէ մայրն ուղում է տեսնել նրան։ Բայց նրա ուրախութիւնն երկար չէ տևում, յայտնում է, որ մայրը մի քիչ նրա համար է եկել, որ կորդէ քանից բանտի արհեստանոցում նրա աշխատած փողերը էլիզը կատարելով, միայն սպանած, հիւսնակութեամբ զգրութեամբ տալիս է նրան իւր բոլոր փողերը և իւր մօտ միայն մի քանի ֆրանկ է թողնում, որպէս զի դրանով իւր համար դադար գնէ, որ չհետեւ նա լաւ գիտէ, որ այդտեղ մոռնելու է և իւր մահից յետոյ իւր մասին ոչ ոք հոգացող չի լինելու։

Այս է անա այդ սրտաճնկի գրամոյի բովանդակութիւնը կարճ խօսքերով, Չնայելով, որ Պարիզի հասարակութիւնը բեմի վրայ առհասարակ չէ սիրում տը-

խուր պիւսներ տեսնելու, բայց «La Fille Elisa»-ն իւր կենդանի գործողութիւններով, իւր գրամանկարով այնպիսի զօրեղ տպաւորութիւն է թողել, որ լաւ զիրենքում միւս օրն և եթ մի քանի յօդուածներ լայն տեսան, որոնցով պահանջում են, որ հասարակութիւնը վերջապէս ուշք դարձնէ «սիրայ սարկուհիներին» զժողային գրութեան վրայ և հոգ տանէ այդ գրութիւնից ազատուելու համար միջոցներ տալու գոնէ նրանց, որոնք այդ ցանկանում են։ Իսկ հեղինակը մի անդամից այնպիսի ընդհանուր համակարծէք է վայելել, որ Պարիզի նշանաւոր կրթիկները միաբերան նրան մեծ յայտն խոտացող երկտաւար գրողներին կարգն են դառնում։

Շ.

ՄԵԾԱՊԱՏՆԻ Պ. ԽՄԲԱԳԻՐ,

Ախալքալք գիւղի մեր խնամակալութեան յանձնուած օրիորդական դպրոցի օգալին ամսիս 19-ին թատրոնատէրների մասնակցութեամբ տրուած «Ռուզան»-ի ներկայացման համաւոտ հաշիւը խնդրում եմ գետեղել պատական «Նոր-Դար»-ի մերձակայ համարներից միում ի դիտութիւն հետաքրքրողների։

Մ ո ռ թ ր .

Տոմարների ընդհանուր վաճառումից 689 ր. 70 կ.։ Երեք անձերից ստացուած նուէր 8 ր.։ Գումարը 697 ր 70 կուպէլ։

Ե լ թ .

Թատրնի վարձ 150 ր., հայոց խմբագրութիւններին ձրի տոմսակ 14 ր. 70 կ., չլէսարուած տոմսակներ 25 ր. 60 կ., բեմական ծառայողների 13 ր., աֆիշաներ տպելու, ցրելու և այլն 12 ր., պիւս և դերեր արտագրելու 4 ր., «Մըշակ» և «Новое Обозрѣніе» թերթերին յայտարարութեան համար փող 5 ր. 80 կ., դերասան պ. Տէր-Պետրոսեանին վարձատրութիւն ընդհանուր եկամտից—8 տոկոս—31 ր., 45 կ., ընդհանուր նախապարտատեան ծախքեր 39 ր. 58 կ., համագումար 296 ր. 13 կ.։

Որը մուտքից հանելով՝ գուտ արդիւնք մնում է 401 ր. 57 կ.։

Այս ատիւ հարկ ենք համարում հրապարակով խորին շնորհակալութիւն յայտնելու այն յարգելի տիկիներին, օրիորդներին և պարոններին, որոնք սիրով յանձն առան յիշեալ ներկայացմանը մասնակցելու։

Մասնաւորապէս մեր շնորհակալութիւնը յայտնում ենք պ. Աղա՛մ Սարգսեանին՝ սցենարիւրի և պ. Կարապետ Մատինեանին՝ յուշարարի պաշտօնը սիրով կատարելուն համար։

Յայտնում ենք նոյնպէս խորին շնորհակալութիւն «Նոր-Դար»-ի, «Արձագանք»-ի և «Тифлисский Листок»-ի յարգող խմբագրութիւններին՝ որոնք բարեհաճեցին ներկայացման յայտարարութիւնները ձրիաբար տպագրել։

Ի զիմաց խնամակալութեան տամականութի Ոսկհատ Տէր-Յովսէփեանից 26 դեկտ. 1890.

Թիֆլիս.

ԹԵՂԵԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԱՆԱՆՑ, 24 դեկտեմբերի.—Ինչպէս յայտնի է Ձեզ, Բանանց գիւղը գտնում է Գանձակ քաղաքից 25—30 վերստ հեռաւորութեամբ։ Այս գիւղը ըստ 1886 թուականի բնտանական ցուցակի, բաղկացած է եղել 272 տնից։ Նիւթ չենք սխալուած, սա Գանձակի գաւառում ամենամեծ գիւղն է։ Գիւղն ունի մի եկեղեցական-ծխական ուսումնարան, որ շատ յարմար է մօտակայ գիւղերի համար կեդրոնական ուսումնարան դառնալու, եթէ ի հարկ է, զիւրաքիչ իմանան իրենց օգուտը։ Ներկայումս աշակերտներ թիւը հասնում է 65-ի, որոնք տեղաւորուած են մէկ դասարանում, և կաղծում են երկու բաժանմունք, Ուսուցիչը

նոյն գիւղացի է, որ աւարտել է Սրեանեան թեմական դպրանոցում, բայց ցաւելով պիտի նկատենք, որ ուսումնարանի անտեսական վիճակը անբան էլ նախանձելի չէ։ Թէև հողաբարձութիւնը, չպէտք է ուրանալ, միշտ աշխատել է և աշխատում է ուսումնարանն աւելի բարեկարգ ու ապահով դրութեան մէջ դնել, բայց դրա բոլոր աշխատանքը համարեա ի գուր է անցել և ի գուր է անցնում։ Հողաբարձութիւնը բաւական բարոյական նեղութիւնների հանդիպեց ուսումնարանի շինութեան դրածում, բայց և այնպէս, կարողացաւ այդ բոլոր խոչընդոտներին յաղթել, ու այդ ուսումնարանի շինութիւնը գլուխ բերել, որը պարծանք է բանանցեցոյ համար։ Ներկայումս հարկաւոր է հողալ ուսումնարանի նիւթական գրութեան մասին, որովհետև դա շատ ողորմելի դրութեան մէջ է։ Նոյն իսկ ուսուցիչը անցեալ տարւանից ուժիկը չէ ստացել, և փոխի փոխարին ձեռնացադիրներ է ստացած։ այժմ խնդրել տա է, թէ ինչպէս պէտք է ստանայ խեղճ ուսուցիչն իւր ուժիկը, նա ստիպել, կոտել, գանդառուել չի կարող, քանի որ իրան լաւ յայտնի է գիւղացու զժուար գրութիւնը։

Այդ ուսումնարանի անտեսական դրութիւնը որպէս զի ասելի տղահոգ դրութեան մէջ լինել, խորհուրդ կը տալի համապիղղացիներին, որ յատկացնելն ուսումնարանի օգալին ընդ միշտ հետևեալ աղբիւրներից ստացուող արդիւնքներից։ 1) Գիւղն ունի 4-5 արօտատեղեր, որտեղ շատ ժամանակ թուրքերի անասունները ձրի տրածելիս են եղած, միայն վերջին մի քանի տարիներում սկսեւ են աճուրդով տալ և ստանում են մի որոշ գումար՝ 120—150 րուբլի։ 2) Մեր եկեղեցին ունի մի պատկառելի գումար, որի տոկոսը, հոգեւոր իշխանութեան կարգադրութեամբ պէտք է գործ դնել ուսումնարանի օրդին, հետևաբար թող հողաբարձութիւնը տեղիկանայ ու հաւաքի փողերի տոկոսը, որ կանի մօտ 100 ր.։ 3) Իւրաքանչիւր պսակից և մկրտութիւնից մի գումար որոշել, որ, առաջինից՝ 50-ական կոպէ, երկրորդից՝ 20 կոպէ, տարեկան անուաղն կանէ 50 րուբլ.։ Գիւղի ուսումնարանը, որոնց արդիւնքը ի գուր կորչում է, թող հողաբարձութիւնը գիւմն ուր հարկն է և այդ արդիւնքն էլ յատկացնել ուսումնարանին։ 4) Տուգանքներ, որ տարիներից ի վեր տանուէրն առնում է այն անձերից (թուրքից կամ հայից), որ զինաներ հասցրած են լինում գիւղի կամ արօտատեղին կամ այլու լինելով, որից և կը գոյանալ 150 ր.։ Գիւղն ունի 8 ջրաղաց, որոնցից մի համար համաձայնութեամբ, իւր քանիւրից կարելի է 3-ական բլի տանել, որ անում է 24 ր.։ 6) Գիւղն ունի 3 խանութ, որոնց հաշիւի է պարտաւորեցնել, որ իւրաքանչիւր տանական րուբլի վճարել, որ կանի—30 ր.։ 7) Գիւղն ունի մի քանի օղի քաղողներ, նրանցից կարելի է առնել 10-ական րուբլի։ Այս բոլորի գումարը անում է մօտաւորապէս 700 ր., մի գումար՝ որ թէ ուսուցիչ 360 րուբլի ուժիկը կը լրացնէ և թէ շատ ծընողներ ատիկ չեն ունենալ ուսման թուրակի համար իրենց օրդոսը ուսումից զրկել, որոնց թիւը մեղանում շատ շատ է։

Մի քանի խօսք գիւղի և այլ գործերի մասին։ Գիւղացիների պարագայունքն է երկրագործութիւնը, անասնապահութիւնը և ածխագործութիւնը, բայց վերջին զբաղմունքը դադարել է անտառների ոչնչանալու պատճառով։ Մի ժամանակ գիւղի չըջուկաբքը պատած է եղած խիտ անտառներով, ներկայումս նրա տեղը մայր թուփեր են դուրս եկել, այնպէս որ եթէ մէկին մի գերան է հարկաւոր, պէտք է դնայ 30 վերստ հեռաւորութեան վրայ Ոսկհատից անտառն, այնտեղ կտրուել։ Երկրագործութիւնն էլ այնքան աղող դրութեան մէջ

չէ. ցածուս են զարկի, ցորեն, թէն ու
հասարակ հոգը սնանդ է. և բարեբեր,
բայց քիչ է. Աստուծոյ բազմութեան
մեծ ընտանիք ունի սովորական այգի. ու
բոլոր զբաղում է տարուայ համարիս մեծ
մասը, մի տարի պարսպանքը համեմա-
րու պատճառով. Բայց զբաղաւորար այ
զինքը տարուայ վատ ժամանակներու
զանազան զօրախտ պատճառներով հան-
դիպելով, այդեւերը բաւական նիւ-
թական վնաս են տեսնում, թէն իրա-
քանչիւր տարի իւրաքանչիւր են գրում, բայց
ի հարկ է, մի օգտաւէտ հետեւնալի զին
համեմում. Վերջին տարիներում աւելի
ստակալի պատճառներով հանդիպել խեղճ
զիւղացի—դա մարինն էր. Խորհուրդ
կը տայինք այն տեղերում, չորսեղ ար-
դէն մարինը բուն է զիւրի ցորենը չցա-
նեն, այլ կորեկ, քանի որ, ինչպէս ա-
սում են, կորեկը միւսին չէ ուտում.
Ի դէպ պէտք է ասեմ, թէ Բանանցում
և թէ չիւրական գիւղերում ունեւալ և
բանիւսայ քանաններով պահանջ կայ.
Բանանցեցող համար սրանից մի քանի
տարի առաջ Ժողովրդի միաձայնութեամբ
ընտրեցին, Ն. Տ. Յ. քանանայացու,
բայց նա անցեալ տարի 9 ամիս զըլ-
խացաւից տանջուելուց յետոյ ներկայ
տարուայ օգոստոս ամսում վախճանուեց.
Կեանքս կենդանութեան միջոցին հա-
սարակութիւնը միաձայն համաձայնութեամբ
ընտրեց ներկայ օգոստոսի Ստեփան Տէր
Միքայէլեանցին, որն աւարտել է Երե-
ւանի թիւմ. դպրանոցում. Թէն նորա քա-
հանայացիներ մասին խնդիրը 6—7
ամիս է ուղարկուած է, բայց պատաս-
խանք դեռ չէ ստացուած հոգ. կառա-
վարութիւնից:

Ա. Ս.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լուրեր են տարածուած, թէ Սեր-
բիայի նախկին թագաւոր Միլան ու-
ղում է երկրորդ անգամ ամուսնանալ.
—Նոր տարուայ առթիւ Սոֆիայում
գտնուած բոլոր քաղաքացիական ներ-
կայացուցիչները, բացի ֆրանսիականից,
գերմանականից և թուրքական կոմիտե-
ից, իրենց անունը մտցրել են պալատի
ցուցակի մէջ.
—Այս օրերս Գրադոստը Գաւարե-
նում տնկել է իւր ծննդեան 81-ամեակը.
—Իշ. Բլանկին ահա քանի ամիս է,
ի կարգի է գցում իւր յիշատակի գրքերը,
որոնք կենսա արդէն պատրաստ է. Ասում
են, որ Ն. այդ յիշատակներն ուղում է
արտատպագող. ամպարիւր տալ, որով
հետեւ համոզուած է, որ գերմանական
կառավարութիւնը չի թող տալ, որ զը-
րանք Գերմանիայում լոյս աւելնի.
—Նատալիա Թագուհու գործը պատ-
ճառով վերջին օրերս իրենի գրութիւնը
Սերբիայում աւելի ու աւելի կրօնաբե-
կան ընտրութիւն է ասանում. դրա
զիւրաւոր պատճառն այն է, որ մինչեւ
օրս անվճար է մնում այն խնդիրը, թէ
Նատալիա Թագուհին իսկապէս Բն. է
արքայական տան անդամ, թէ հասարակ
քաղաքացուհի. Սերբիական կառավարու-
թիւնն և խնամակալութիւնը փոխադարձ
համաձայնութեամբ վճարել է այդ մասին
պաշտօնապէս հարցնել իրեն. Նատալիա
Թագուհուն, թէ նա այդ երկուսից իրեն
քնն է համարում. եթէ նա իրեն ար-
քայական տան անդամ է համարում, ա-
պա սահմանադրութեան զօրութեամբ,
պէտք է կատարելապէս հարատակի թա-
գաւորին իսկ Սերբիայի ներկայ գրու-
թեան ժամանակ—խնամակալութեանը,
իսկ եթէ նա հասարակ քաղաքացուհի է,
իրեն համարում, ապա կառավարութիւ-
նը մտադիր է միջոցներ ձեռք առնել
քաղաքացուհու տպաւնած վտանգների
դէմ պետութիւնն և արքայական տունը
պաշտպանելու համար:

ԲԱՅԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մանգոյ Բն. է. Բն. է. Բն. է. Բն. է. Բն. է.
վարչութիւնն ամեն տարի խիստ գը-
ծուար գրութեան մէջ է լինում, որով
հետեւ տնօրէնի առթիւ այնքան նուէրներ
են ուղարկում արտաւոր, որ իւր ժամա-
նակին անխաբիւր է լինում բոլորը տեղ
հասցնել. Մինչև այժմ արտաւորին վար-
չութիւնը գրում էր զինուորական մի-
նիստին, իսկ զինուոր 2,000 զինուոր և
ենթա-սպայ ուղարկել իրեն օգնութեան
Վիլնիւ կայսրը վճարեց այսպէստեղ թույլ
չտալ այդ բանի համար գործ գործ ա-
ծուի և պատալին վարչութեան առա-
ջարկեց, որ իւր ծառայողները ի իւր
Ծննդեան տնօրէնի իրացնելու համար
կարող է պարտաւ մնացած քանութեան-
րին վարձել. Ի հարկէ այդ առաջարկու-
թիւնը մեծ ոգևորութեամբ է ընդու-
նուել:

Ժամանակի Գիւղերը.— Դա մի ծեր
մարդ էր, որ մօտեցրաւ մեռաւ Գիւղեր-
Փում, Սիւնիկայում. Դա բաւական մեծ
կարողութիւն ունէր, բայց իւր անհրա-
ժեշտ կարիքներն անգամ մինչև մինիստ
քաղաքի էր. Նա միայն ձուկ էր ուտում
և ջուր խմում. Նրան բոլորովին անծա-
նօթ էին չապիւրի և գուլպաները. Նրան
մեռած գտան մի կողմ թղթերի վրայ,
որ արդէն մի քանի տարի չարանակ
նրան անկողնի տեղ էր ծառայում.
Թագուհի իւրաքանչիւր.— Մանգոյ Բն. է.
կողմերի թագաւորը գրաւական միջոց
ներով շատ սուղ գրութեան մէջ է. Մո-
սկոյ «Charleston» նաւով նա Ման-
ժիանցիկ ուղարկեց, իւր հետ ունե-
ւորով իւր բոլոր փողերը—103 զոլար
50 ցենտ. ձեռնապահին նաւատորմի
հետ թագաւորն սկսեց խաղալ և իւր
փողերը տանով տուեց. Այն ժամանակ
ներկայ երգիչները խոշորով թագաւորին
8 1/2 զոլար հաւաքեցին և տուեցին նը-
րան, որով նա կարողացաւ Ման-ժիան-
ցիկով գնալ:

Հասարակ Գիւղերը.— Այդ միջոցը
կոտոր ընկալեց է. Գիւղեր պրոֆեսոր Պա-
րիզին խորհուրդ է տալիս, որ սովորե-
րունցներն այդ գործածեն և անգաւա-
ճաւ կը բռնուեն. Այդ բանը նա իւր
վրայ վարձել է Ալիսիանից վերա-
դառնալիս. մի անգամ առաւօտուն նա-
խաճաշի տեղ նա կերել է կոկտեյլ. Ըն-
կալ է կաթ է խմել. հետեւում օրն և
կի սովորեցր զարտ է եկել գլխով:

Երեւոյցներ, Հեռագրեր.
(Հեռագրային գործադրութիւնի)
— ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 28 Դեկտեմբեր.—
Լէյտենէնտ Գրիգոր Նիկոլայ
Մաքսիմիլիանովիչի մահուան առ-
թիւ Բարձրագոյն Պալատում նը-
շանակուած պարահանդէսները թե-
տաճուած են մինչև յունուարի
21-ը:
ՕԴԵՍՍԱ.— Սնեցալ գիշեր վ. խ
ճանուէց սրբազան Նիկոնոր:

ՊԱՐԻԶ.— Լէյտենէնտ Գրիգոր Նիկոլայ
Մաքսիմիլիանովիչի թաղումը կը կատարուի շաբաթ-
օրը հանգուցեալի աստիճանին վա-
րել պատուով:

Չիլիի հասարակապետութեան մէջ
եզափոխութիւն է ծագել:
ՈՒԿՐԱՆ.— Անգլիական բանկը
պաշտ նական գիւղերն է 5-ից
40-ի ելէնց:

ԲԵՐԼԻՆ.— Եկել Վիլհելմ կայս-
րը ճաշեց ռուսաց զենապետա-
նը, ուր եկաւ նա ռուսաց համա-
զգեստով և ռուսաց սահակով:

Խմբագրութեան տարակիշ
ՍՊԱՆԳԱՐ ՍՊԱՆԳԱՐԱՆ.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԵՐԱԹՈՒՂՈՒ ԵՐԹԵՒԵՆԻԹԻՆ

I Անգրկովկասեան երկաթուղի

Գաւառ Թիֆլիս Գաւառ
Բաթումից, պրոս. 11 ժ. 8ր. կր
Բաթումից, 7 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.
Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Գաւառ Թիֆլիս Գաւառ

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ.

Բաթումից, 12 ժ. 8 ր. 45 ր. 20 ր. 45 ր.

Բաթումից, պրոս. 8 ժ. 40 ր. առ

